

**T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

**AİLE YAPISI
762SHD003**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	i
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. AİLE YAPISI	3
1.1. Ailenin Tanımı ve Önemi	4
1.2. Aile Tipleri	5
1.2.1. Büyüklüklerine Göre	5
1.2.2. Yerleşim Yerlerine Göre	6
1.2.3. Parçalanmış Aile	8
1.3. Ailenin Yaşam Dönemleri	8
1.3.1. Yetişkinlik Döngüsü	9
1.3.2. Evlilik Döngüsü	9
1.3.3. Küçük Çocuklu Aile Döngüsü	10
1.3.4.Çocuğu Ergenlik Döneminde Aile Döngüsü	10
1.3.5.Çocuğu Evden Ayrılan Aile Döngüsü	11
1.3.6. Yaşlılık ve Emeklilik Döngüsü	11
1.4. Ailenin Fonksiyonları	11
1.4.1. Biyolojik Fonksiyonlar	11
1.4.2. Ekonomik Fonksiyonlar	12
1.4.3. Sosyal Fonksiyonlar	12
UYGULAMA FAALİYETİ	13
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	14
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	18
2.AİLE İLİŞKİLERİ	18
2.1. Aile Bireylerinin Görevleri Ve Sorumlulukları	19
2.1.1. Anne-Babanın Görev ve Sorumlulukları	19
2.1.2. Çocukların Görev ve Sorumlulukları	20
2.1.3. Büyükanelerin ve Dedelerin Görevleri	21
2.2. Aile Bireylerinin Birbirleriyle İlişkisi	21
2.2.1. Eşler Arası İlişkiler	22
2.2.2. Anne-Baba Çocuk İlişkisi	22
2.2.3. Kardeş İlişkileri	23
2.2.4. Aile Büyükleriyle İlişkiler	25
2.2.5. Üvey Anne-Baba Çocuk İlişkisi	25
2.2.6. Yaşlı ile İlişkiler	25
2.3. Ailenin Çevresi İle İlişkileri	27
2.3.1. Akrabalık İlişkileri	27
2.3.2. Komşuluk İlişkileri	27
2.3.3. Arkadaşlar ile İlişkiler	28
2.4. Ailede İletişim	28
UYGULAMA FAALİYETİ	31
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	33
MODÜL DEĞERLENDİRME	35
CEVAP ANAHTARLARI	38
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	40
KAYNAKÇA	41

AÇIKLAMALAR

KOD	762SHD003
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Aile Yapısı
MODÜLÜN TANIMI	Ailenin yapısı, aile içinde bireylerinin görev ve sorumluluklarının anlatıldığı bir öğretim materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖNKOŞUL	
YETERLİK	Değişen toplumun aile yapısına etkilerini tespit etmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Değişen toplumun aile yapısına etkilerini doğru tespit edebileceksiniz. Amaçlar 1. Ailenin yapısı hakkında doğru bilgi toplayabileceksiniz. 2. Aile ilişkilerini doğru inceleyebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Kaynak kitaplar, bilgisayar, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, duyuru panosu, uyarıcı resimler, teyp, konuya yönelik bilgi CD, VCD, tahta, kalem.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. Ailedeki sıkıntılar topluma, toplumdaki sıkıntılar aileye yansır. Sağlıklı toplumu, sağlıklı aileler oluşturur. Ailenin sosyokültürel durumu, toplumun sosyokültürel durumunu belirler. Toplum ve aile iyi veya kötü sürekli olarak etkileşim içerisinde dir.

Toplumlar ailelerin bir araya gelmesiyle oluşur. İnsanlar tarih öncesi çağlardan beri topluluklar hâlinde yaşar. Zaman içinde aile değişmemiş, ancak ailenin üyelerinde ve üyelerin görevlerinde bazı değişimler olmuştur. Endüstri devriminden önce yaygın olan geniş aile türü, endüstri devrimi sonrasında yerini yalnızca anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye bırakmıştır. Bununla birlikte yerleşim yerlerine göre de aile türlerinde farklılıklar oluşmuştur. Birbirlerinden farklı aile türleri olmakla beraber hangi aile türü olursa olsun, ailenin fonksiyonları, yaşam dönemleri, bireylerinin görev ve sorumlulukları vardır.

Modül sonunda, aile tipleri, ailenin yaşam dönemleri, fonksiyonları, aile bireylerinin görevleri, sorumlulukları, aile bireylerinin birbirleriyle, çevreleri ile ilişkisi ve iletişim problemleri hakkında bilgiye sahip olacaksınız.



ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda, uygun ortam ve koşullar sağlandığında ailenin yapısı hakkında doğru bilgi toplayabileceksiniz

ARAŞTIRMA

- Aile tipleri ve özellikleri ile ilgili araştırma yapınız.
- Ailenin yaşam dönemleri ile ilgili araştırma yapınız.
- Ailenin fonksiyonları ile ilgili araştırma yapınız.

1. AİLE YAPISI

Birçok toplumda ailenin temelini evlilik oluşturur. Hemen hemen bütün ülkelerde ailenin kurulması ve aile birliğinin bozulması yasalarla düzenlenmiştir. Evlilik bağının yalnızca bir erkek ile bir kadın arasında kurulabileceği evliliklere **monogami** denir. Oysa bazı ülkelerde bir erkek birden çok kadınla, bir kadın birden çok erkekle evlenebilir. Çok eşli bu tür evliliklere **poligami** denir. Bugün birçok ülkede evlilikler **tek eşlidir**.

Geçmişten günümüze toplumlarda birçok değişimler meydana gelmiştir. Meydana gelen bu toplumsal değişimlerin aileye de olumlu, olumsuz bir takım etkileri olmuştur Bunlar;

- **Olumlu etkileri**
 - Bilginin önem kazanması
 - Çevre ile iletişim sağlanması
 - Karşılıklı iletişim kurulabilmesi
 - Kadınların eğitime önem verilmesi ve onlara söz hakkı tanınması
 - Çocuk sayısının sınırlandırılması
- **Olumsuz etkileri**
 - Tüketim toplumu olmaya özendirici olması
 - Çocukların çalıştırılması
 - Aile bağlarının zayıflaması

Ekonomik sıkıntıların aileler üzerindeki etkileri de azımsanmayacak ölçüdedir. Köylerde yaşayan ailelerde bu etki daha hafif olabilir. Ancak bazı ailelerde de alışkanlık hâline getirilen kızların başlık parası karşılığında evlendirilmeleri ya da mal ve mülkün bölünüp

parçalanmaması için akraba ile yapılan evlendirilmeler ekonomik baskıların ortaya çıkardığı sorunlardır.

Ekonomik sıkıntıların en çok etkilediği aileler, gecekondular ve kentlerde yaşayan ailelerdir. Babanın ve/veya annenin işini kaybetmesi sonucunda ailenin tek geçim kaynağı ortadan kalkmaktadır. Eğer ailenin sosyal bir güvencesi, özel birikimi veya ek geliri yoksa durum daha da zorlaşmakta, çocukların iş gücü olarak kullanılmasına, kimi zaman yasal olmayan yollarla para kazanmaya yönelmesine neden olmaktadır.

1.1. Ailenin Tanımı ve Önemi

Aile, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir. Toplumlar ailelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Zaman içinde aile değişmemiş, ancak ailenin üyelerinde ve üyelerin görevlerinde bazı değişimler olmuştur. Endüstri devriminden önce yaygın olan kalabalık aile türüne geniş aile adı verilir. Endüstri devrimi sonrasında ortaya çıkan ve yalnızca anne, baba ve çocuklardan oluşan aile türüne de çekirdek aile denir.

Ülkemizde evlilik Medenî Kanun ile düzenlenmiştir. Evlilik nikâhla gerçekleşir. Nikâh, tanıkların önünde yapılan resmî evlilik sözleşmesidir. Yasalarımıza göre Türkiye’de erkekler ve kadınlar, aynı anda yalnızca bir kişiyle evli olabilirler.

Toplumda ailenin büyük önemi vardır. Aile, bireyin ve toplumun fonksiyonlarında en temel öğedir. Aile, bireyin yaşamında çok önemli bir yer tutan beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı, duygusal gelişim, psikolojik gelişim, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sağlıklı zihinsel gelişimini sürdürme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladığı birincil yer ve çevredir.

Aile üyeleri arasındaki ilişkiler ve aile ortamı, psikososyal yönden gelişen bireyin en çok etkileşime uğradığı yerdir. Bu ilişkiler, bireyin kendine güvenmesini, kendine ve diğer bireylere sevgi duymasını, kimlik kazanmasını, kişilik gelişimini, sosyal beceriler geliştirmesini ve topluma adaptasyon sürecini olanaklı hale getirir. Ailelerin bazı özellikleri vardır. Bunlar:

- **Aile evrenseldir:** Aile bütün sosyal ilişkiler içinde en fazla evrensellik özelliği ile göze çarpmaktadır.
- **Aile duygusal** bir temele dayanır: Nesli devam ettirme arzusu, annelik, arkadaşlık, ebeveynlik duygularını, eşlerin hem romantik hem de şefkat duygularından ailenin ekonomik güvenliğine, kişisel ihtiraslarından neslin devamlılığına kadar tüm duyguları içerir.
- **Aile şekillendirme** özelliğine sahiptir: Çocuğun kişilik yapısı aile içinde gelişir. Aile üyeleri bireyin hem organik hem de zihinsel alışkanlıklar kazanmasını, sosyalleşmesini sağlar.

- **Ailenin kapsamı sınırlıdır:** Aile sınırlı bir büyüklüğe sahiptir. Şekillenmiş sosyal yapıların en küçüğüdür. Bu özellik kent tipi aile için daha çok geçerlidir.
- **Aile üyelerinin sorumlulukları** vardır: Ailenin üyelerinden beklediği görev yaşam boyu devam etmektedir. Aile erkeği ve özellikle daha çok kadını, kendinden çok başkaları için güç görevler yapmaya ve ağır sorumluluklar yüklenmeye zorlar. Ailenin duygusal temele dayalı olması sorumlulukları artırır.

1.2. Aile Tipleri

İnsanların aile oluşturmak için bir araya gelmeleri evlilik ile olmaktadır. Ancak evlilik biçimleri de toplumdan topluma ve zaman içerisinde değişim gösterebilmektedir. Bunlar ailenin büyüklüğüne, yerleşim yerlerine ve parçalanmış aile özelliğine göre çeşitli şekillerde incelenir. Bunlar;

1.2.1. Büyüklüklerine Göre

Büyüklüklerine göre aile çeşitleri geleneksel (geniş) aile ve çekirdek aile olarak ikiye ayrılır.

1.2.1.1. Geleneksel Aile

Genellikle kırsal ya da geleneksel toplumların bir kurumudur. Bu aile tipi kişinin özgürlüğünü kısıtlayıcı ve buna bağlı olarak da toplumsal gelişmeyi engelleyicidir. Geleneksel aile tiplerinde görülen birtakım ortak özellikler;

- İlişkiler eşitlikçi değildir. Geniş ailenin en önemli özelliği aile içindeki statü farklılığıdır. Yaşlı gençten, ergin çocuktan, erkek kadından daha yüksek konumdadır. Konumu en düşük grup ise gelin gibi aileye yeni katılan kişilerdir.
- Geleneksel ailede iş bölümü cinsiyete göre yapılır. Kadınlar ev içindeki bütün işlerde, erkekler ise tarlada ve işyerlerinde çalışır. Kız çocukları anneye, oğlan çocukları babaya yardım eder.
- Geniş ailede eş seçimi ana baba aracı olmaksızın olası değildir. Akraba ve aynı yöreden kişiler ile olan evlilikler çok erken yaşlarda olmaktadır. Evlilikte geçerli nikâh çoğu zaman imam nikâhıdır. Burada ise kadının güvencesi yoktur evlilik tek taraflı olarak bitirilir. Genelde evlenmeler ekonomik değiş-tokuşu gerektirir.
- Erkek çocuk tercih edilir. Erkek çocuğun eğitime daha çok önem verilir. Evlenen çocuklar yeni bir ev açma yerine baba evini tercih ederler. Erkek çocuk genelde babanın işini devam ettirir. Toplumsal statüsü, aile ve akrabalık sistemi tarafından belirlenir. Bu aile tipinin çok sık görülmesi yerleşik tarım ve mülkiyet hakkı ile açıklanabilir.
- Karı-koca ilişkileri belli bir mesafe içindedir. İsimle hitap edilmez. Coşkusal ve duygusal davranışta bulunulmaz. Kadın kocasından hem korkar, hem de sayar.

- Baba genel olarak otoritesini korkuya dayandırır ve çocuklar ile karşılıklı ilişkisini en aza indirir.

1.2.1.2. Çekirdek Aile

Modern toplumdaki aile tipidir. Sanayileşmiş çağdaş toplumlarda, özellikle kentlerde geniş aileler yerini giderek küçük ailelere bırakmıştır. Anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bu küçük ailelere çekirdek aile denir. Çekirdek aile, yalnız birey sayısı ile değil yapısıyla da geniş aileden çok farklıdır. Çekirdek aile, kentlerdeki yaşam ve üretim koşullarına bağlı olarak doğmuştur.

Aile bireyleri, üretimin aile dışında yapılmasından dolayı, ev dışında çalışarak bağımsız hale gelirler. Bu durum, geniş ailedeki katı alt-üst ilişkilerini ortadan kaldırır ve ailede daha eşitlikçi ilişkilerin oluşmasını sağlar. Çocukların bilgi ve beceri edinmelerini, toplumla bütünleşmelerini sağlama işlevini üstlenen aile, bireyin geleceğinin bir parçasıdır. Çekirdek ailelerde görülen özellikler;

- Aile bireyleri arasında iş bölümü vardır.
- Kuşaklar arasında özerk ve hoşgörülü ilişki vardır.
- Çeşitli roller belirlenmiş olmasına rağmen aile üyeleri arasında dayanışma vardır.
- Aile reisliği genellikle belli bir cinsin tekelinde değildir.
- Çocuğun sosyal güvence olarak görülme oranı düşmektedir.
- Çocuk sayısı azalmakta, doğum aralığı uzamaktadır.



Resim 1.1: Çekirdek ailenin daha çok modern toplumdaki aile tipi olması

1.2.2. Yerleşim Yerlerine Göre

Yerleşim yerlerine göre aile çeşitleri genel olarak kırsal aile, gecekondü ailesi ve kentsel aile olmak üzere üç bölümde incelenir.

1.2.2.1. Kırsal Aile

Kırsal kesimde kadının eğitim olanaklarından yararlanması çok sınırlıdır. Genelde ilkokulu bitirip evlenmektedirler. Aile, çoğu kez bütün bireylerin birlikte çalışıp birlikte ürettikleri ekonomik bir birimdir. Bu tip ailede kadın, yakın akrabaları dışında genellikle kimse ile görüşmemekte, ekonomik etkiye çok büyük oranda katıldıkları halde, ekonomik bağımsızlıktan habersiz, çoğunlukla parasız çalışan emekçiler durumundadır.



Resim 1.2: Kırsal kesimde kadınların evde yaptıkları üretimle aile ekonomisine katkıda bulunması

1.2.2.2. Gecekondu Ailesi

Geniş ve çekirdek aile özelliklerini birlikte taşıyan bir aile biçimidir. Kırsal alanda nüfusun çoğalması toprağın yetmemesi, işsizlik ve geçim sıkıntısının başlaması nedeni ile köyden kente göç hızlanmıştır. Köyden kente göç eden aileler çekirdek aile görünümündedir. Fakat geniş aile özelliklerini korumaktadır. Ayrıca bu aileler düzensiz kentleşme nedeni ile yaşamlarını olumsuz bir çevrede sürdürmektedirler. Gecekondu ailesinin özellikleri;

- Bozulan bir hiyerarşi söz konusudur. Geniş aile özelliği de taşıdığı için evde söz sahibi aile reisidir. Kadın da çalıştığı ve ekonomik özgürlüğü olduğu için ailede söz sahibi olmaktadır.
- Geniş ailede olduğu gibi erkek çocuğa sahip olma isteği fazladır. Çünkü erkek çocuk aile için yaşlılık, işsizlik ve emeklilik durumunda sosyal güvence olarak görülmektedir. Bunun yanında erkek çocuk küçük yaşta çalışmaya başladığı için aileye maddi katkı da sağlamaktadır.
- Kız çocuk, evde anneye yardımcıdır. Anne çalışıyor ise evin bütün işlerinden sorumlu olmaktadır. Ekonomik bir bağımsızlığı söz konusu olmadığı için ailede söz hakkı yoktur.

- Kentli çekirdek aileden farklı olarak aşırı doğurganlık söz konusudur. Aile bağlarının kuvvetlenmesi, devamlılığın sağlanması nedeni ile doğurganlık fazladır.
- Hem dini hem resmi nikâh görülür.

1.2.2.3. Kentsel Aile

Tarımdan tamamen kopmuş, işçi, memur, esnaf aileleridir. Kentlerde yaşayan ailelerde kadın eğitim olanaklarından yararlanmakta, sosyal çevresi genişlemekte ve üretken konuma geçmektedir. Kadınlar yasal haklarını daha iyi bilmektedir. Aile bireyleri arasında paylaşma ve iş bölümü yaygın olarak görülmekte, bu da aile bireylerini birbirlerine daha çok yaklaştırmaktadır



Resim 1.3: Kentsel aile yapısının daha çok çekirdek aile tipi olması

1.2.3. Parçalanmış Aile

Ölüm veya ayrılık nedeniyle bölünmüş ailelerdir. Böyle ortamlarda büyüyen çocuklarda değişik uyum sorunları ortaya çıkabilir. Anne veya babadan yoksun genç, benliğini ve kimliğini bulmada zorlanır.

1.3. Ailenin Yaşam Dönemleri

Bireyler, çocukluktan itibaren yaşlılık dönemlerine kadar aile içi ilişkilerinde, fiziksel durumlarında ve ruhsal süreçlerinde çeşitli aşamalardan geçerler. İnsanın yaşam evresi çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılıkla oluşması gibi ailelerinde yaşamları çeşitli dönemlerden oluşur. Ailedeki yaşam süreci, beraberinde değişimi de getirir, değişim bireylerin duygu, düşünce ve davranış düzeyinde etkilenmesine yol açmaktadır.

Evreler, bireylerin yeni ilişki süreçleri ile karşı karşıya kalmasına yol açmakta, beraberinde uyum sorununu, yeni tutum ve davranış becerileri geliştirmeleri ya da değişimi yönetememesi durumunda çatışma ve kriz ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ailenin içinden geçtiği bu evreler, aile yaşam döngüsü olarak kavramsallaştırılmıştır. Aile yaşam döngüsü aileyi zaman içinde değişen bir sistem olarak kurgular ve ailenin bu değişim süreci içinde geçirdiği evreleri tanımlar. Aile yaşam döngüsünün evreleri, Carter ve Mc Goldrick (1980) tarafından altı başlıkta tanımlanmaktadır.

1.3.1. Yetişkinlik Döngüsü

Bu dönem, yeni ve başka bir aile alt sistemine katılmadan önce kişisel hayat amaçlarının ve kendi olma, birey olma süreçlerinin formüle edildiği bir zaman dilimidir. Ergenlikte bağımsızlığını kazanarak yetişkinlik dönemine giren birey, ana- babasından duygusal olarak ayrışabilmeli, bağımsız ilişkiler geliştirerek kararlarına yön verebilmelidir. Bu ayrışma, ebeveyni dışsallaştırma değil, ergenin öz güveninin ortaya koyabilmesi ve yaşamın sorumluluğunu alabilmesi anlamına gelmektedir.

Bu dönemde ebeveynlerin, çocuklarının bağımsızlaşma sürecini destekleyici ve geliştirici tutumları onların bağımsızlaşma ve güven duygusunu oluşturularak geleceğe hazırlanmasını sağlar. Böylece genç yetişkin, kendi evlilik karar sürecinde sorumluluk alabilir. Ancak bu dönemde ebeveynlerinden yeterince destek alamayan bireyler bağımsız karar alabilme ve sorumluluklarını yerine getirebilmede çeşitli güçlüklerle karşılaşır. Bu güçlüklerle karşılaşmamak için her bireyin kendi ayakları üzerinde durmayı becerebilmesi gerekmektedir.

1.3.2. Evlilik Döngüsü

Toplumsal ve kültürel yapımızda aile kurumunun meydana gelmesinde genç yetişkin kadın ve erkeğin evlilik kararı vererek, aile kurmaları, birlikteliklerini sürdürmeleri günümüzde de önemi ve değerini korumaktadır.

Değişik sosyal, kültür, etnik ve inançtan kadın ve erkek bireyin bir araya gelmesi, ilişki kurması, birbirlerini tanıması ve anlaması neticesinde ailelerini de sürece katarak evlenmeye karar vermeleri, nişanlılık beraberinde nikâh kararı hem çiftleri hem de ailelerini etkileyen değişimlerdir. Bu dönemde ebeveynler gencin evden ayrılışını kabul etmeli ve farklılığa uyum sağlamalıdır. Çocuklarıyla ayrışamayan, bağımsızlık süreçlerini desteklemeyen ve koruyucu, bağımlı iletişim özelliklerini sürdüren ebeveynler müdahale edici tutumlarını sürdürmekte ve yeni evli çiftlerin iletişim ve uyum tutumlarını güçleştirmektedir. Özellikle anneler çocuklarının evden ayrılmasına hazırlıklı olmayabilir. Kendisinin çocuğu tarafından dışlandığı ya da terk edildiği korkusu yaşayabilirler. Evlilik kararı veren çiftlerin kendi ailelerinden ayrışabilmeleri, kendi bağımsız rol ve tutumları uyum, açık iletişim içerisinde belirleyebilmeleri aile kurumunu sağlıklı yapılandırma açısından uygun yaklaşımlardır.

Yeni evli çift ilişkisinde, duygusal ilişkiler yerini yaşamın sorumluluklarına bırakır. Böylece işbirliği, paylaşım ve sorumlulukları yerine getirebilme becerisi ilişkilerde öne

çıkar. Evliliklerin ilk yılları uyum, işbirliği ve farklı tutumların geliştirilebilmesi açısından en zor dönemlerdir.

Çiftlerin ilişkisinde, sosyal, kültürel, eğitim düzeyi kendi aile kuşaklarından aktarılan değerler ve davranışsal inançlar çiftleri organize eder. Aile yapısını oluştururken bu özelliklerden yararlanırlar. Eşlerin birbirini anlama ve tanınması, aralarındaki iletişim biçimlerine bağlıdır. Eleştirmeden, suçlamadan, akıl vermeden açık ve güven ilişkisi içerisinde birbirlerini dinleme ve anlama çabası içerisinde konuşabilmeleri, farklılıklarının bilincinde olabilmeleri, sorunlar karşısında birbirlerini suçlamaları yerine, çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmeleri evlilik ilişkisinin kalitesi açısından oldukça önemlidir. Çiftlerin çocuk sahibi olması ile birlikte ailenin yaşam döngüsü yeni bir evreye girmektedir.

1.3.3. Küçük Çocuklu Aile Döngüsü

Çocuğun dünyaya gelişi ile aile yapısal değişime uğrar. Çiftler, karı koca ilişkisinden ana-baba rolü ve bunun getirdiği sorumlulukları üstlenerek iletişim ve rollerinde değişim yaşarlar. Özellikle aile ve çevresi çocuk sahibi olma yönünde yönlendirici etkileri çiftleri etkileyerek karar süreçlerini belirlemektedir.

Çocuk sahibi olmak çift ve aileye saygınlık kazandırır. İçinde yaşadığımız toplum ve kültürel özelliklerde erkek çocuğun aile içersinde ayrı bir anlam ve önemi vardır. Çocuk ailede iletişimi etkileyerek ilgi ve dikkati kendi üzerinde toplar, bu değişim karı koca arasındaki iletişimi de etkilemektedir.

Çocuk, kadın için ayrı bir anlam taşır. Çalışan kadın, iş yaşamı sorumluluğu yanında anne sorumluluğu da üstlenmekte bu değişim aile içi ilişkilerde stres ve kaygı faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde hem aile büyüklerinin hem de eşlerin birbirlerine destek olmaları, anlayış göstermeleri, dönemin sağlıklı geçirilmesi açısından çok önemlidir.

1.3.4.Çocuğu Ergenlik Döneminde Aile Döngüsü

Ergenlik dönemi aile yaşam döngüsünün önemli aşamalarından birisidir. Ergenlik dönemi çocuğun bireyselleşme ve bağımsızlaşma arayışları içersinde ilişkilerindeki yoğunluğu, aile içersinden arkadaş çevresine doğru yönlendirdiği bir süreçtir.

Ergenlik dönemindeki çocuk için arkadaş grubu içersinde yer edinmek, arkadaşları tarafından onaylanmak önemlidir. Çocukta meydana gelen değişim, ebeveynleri ile ilişkilerinde sorunlara yol açabilir, ebeveynlerin müdahaleci tutumları artabilir.

Bu dönemde ergenle iletişim biçimi yeniden yapılandırılmalı, ergeni dinlemeye ve anlamaya dönük yaklaşımlar içersinde olunmalıdır. Ayrıca ergenin bağımsız karar alabilme yetisi ve özgüven duygusunu geliştirecek yaklaşımlarda olma sorumluluğu ebeveynlere düşmektedir.

1.3.5.Çocuğu Evden Ayrılan Aile Döngüsü

Karı-koca ilişkisi içerisinde aile hayatına adım atan çiftler çocuğun dünyaya gelmesiyle ana-baba sorumluluğunu üstlenir. Ailede meydana gelen değişim, çocukların evden ayrılmasıyla diğer bir evreye girer. İçinde yaşadığımız toplumda çocuğun evden ayrılışı eğitim, iş, evlilik nedeniyle gerçekleşmektedir.

Özellikle çocuğuyla koruyucu ve bağımlı ilişkiler gerçekleştirmiş ebeveynler için çocuğun evden ayrılışı boşluk duygusu oluşturmakta, stres ve kaygıya yol açmaktadır. Çocuğu tarafından ihmal ya da terk edileceği endişesi ebeveynleri etkilemekte uyum ve davranış sorunları yaşamasına yol açmaktadır. Bu dönemde çiftlerin değişimi sağlıklı atlatabilmesi için, çiftlerin ilişkisinin kalitesini geliştirebilmesine, aralarındaki iletişim ve paylaşımı arttırabilmesine bağlıdır. Özellikle ebeveynler çocuklarının evden ayrılma sürecini desteklemeli, güven ilişkisini sürdürerek otoriter ve baskıcı tutumlardan kaçınmalıdır. Çocuklarının yaşamın sorumluklarını almasına yardımcı olarak geleceğini oluşturma çabasını desteklemelidir.

1.3.6. Yaşlılık ve Emeklilik Döngüsü

Yaşlılık ve emeklilik dönemi, çiftlerin ilişkilerinde birbirlerine yakınlaştığı, beraberliklerinin yoğunlaştığı bir dönemdir. Yaşamın telaşları, çocuklarını yaşama hazırlama çabaları yerini sakin, kendileriyle baş başa kaldıkları bir sürece bırakır. Bu dönemde çevresindeki birey ölümleri, sağlık sorunları çiftleri etkilemekte, yaşamdan zevk alma, yaşama bağlanma motivasyonlarında düşüşler yaratmaktadır.

Aile yaşam döngüsü evrelerinde bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen değişimi yönetebilmeleri, ortaya çıkan çeşitli stres faktörleri karşısında uygun tutum ve davranışları ortaya koyabilmeleri, ilişkilerini işbirliği ve paylaşım içinde sürdürebilmeleri halinde çatışmayla başa çıkabilirler yoksa yaşamlarında kriz egemen olur.

1.4. Ailenin Fonksiyonları

Dünyanın neresinde, hangi aile tipi olursa olsun, her ailenin bazı fonksiyonları bulunmaktadır. Ailenin fonksiyonlarını genel olarak üç grupta incelemek mümkündür.

1.4.1. Biyolojik Fonksiyonlar

Eşlerin duygusal ihtiyaçlarını karşıladıkları yasal birlikteliktir. Biyolojik fonksiyon eşlerin cinsel gereksinimlerini karşıladığı gibi kuşakların sürekliliğini de sağlamaktadır. Çocuk sahibi olma ailenin mutluluğunu ve sağlığını engelleyecek biçimde olmamalıdır. Aile planlaması hizmetlerinin amacı da budur. Bakabileceğinden çok çocuk sahibi olmak, anne ve çocuklar başta olmak üzere bütün aile bireylerini olumsuz yönde etkilemektedir.



Resim 1.4: Bakabileceğinden çok çocuk sahibi olmanın, anne ve çocuklar başta olmak üzere bütün aile bireylerini olumsuz yönde etkilemesi

1.4.2. Ekonomik Fonksiyonlar

Aile üreten, ürettiğini tüketen gruptur. Üyelerin beslenme, barınma, korunma, ihtiyaçlarını karşılaması ailenin ekonomik fonksiyonunu ortaya koyar. Aile ekonomik iş birliğinin ve iş bölümünün sürdüğü uygun bir ortamdır.

Çeşitli toplumlarda değişik biçimlerde ortaya çıkan bu iş birliği eşleri birbirine bağlamakla kalmaz, toplumun devamını sağlar. Kentlerde aile bu fonksiyonu, gelişmeyle ortaya çıkan ve kadının istihdamıyla zorunlu hale gelen pek çok sosyal refah kurumuyla paylaşmaktadır.

1.4.3. Sosyal Fonksiyonlar

Doğan bebeklerin biyolojik bir canlılıktan sosyal bir kişiliğe geçmesi aile sayesinde. Aile, toplumun değerlerini, normlarını, gelenek ve göreneklerini çocuğa aktararak sosyalleşmesini sağlar. Böylece konuşmaktan, giyinmeye, beslenmekten, çalışmaya kadar toplumsal ilişki ve davranış kalıplarını çocuk ilk defa ailesinden öğrenir.

Ailenin kendine özgü bir içyapısı ve işleyişi vardır. Bu toplumların kültürleri ile ilgilidir. Fakat kültürün genel özelliklerinden olan değişim aile içi ilişkileri ve ailenin toplumla olan etkileşimleri için de geçerlidir. Babanın aile içindeki baskın durumu zayıflamaktadır. Aile içi kararların alınmasında eşlerin birlikte davranmaları, birbirlerine yardımcı olmaları toplumumuz tarafından da beklenen bir davranıştır. Aileler içinde başlayan değişim yayılıp diğer aileler tarafından da benimsendiğinde toplumsal anlayış ve kültürel özellikler de değişmiş olur.

Aile, yetişmekte olan bireye içinde yaşadığı toplumun kültürel mirası ve değer sistemini aktarmakla da sorumludur. Günümüz ailesi bu fonksiyonu diğer sosyalleştirici kurumlarla paylaşarak yürütmektedir. Kitle iletişim araçları, okul ve okul öncesi eğitim kurumları, arkadaş ve akran grupları ailenin fonksiyonlarını destekleyici unsurlardır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Ailenin yaşam dönemlerinin özellikleri ile ilgili uyarıcı pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ailenin yaşam dönemleri ile ilgili araştırma yapınız.	➤ Yakın çevrenizden, internet ortamından ve çeşitli kaynak kitaplardan ailenin yaşam dönemleri ile ilgili bilgi edinebilirsiniz.
➤ Ailenin yaşam dönemlerini gruplandırınız.	➤ Yakın çevrenizden, internet ortamından ve çeşitli kaynaklardan elde ettiğiniz bilgilerden yararlanabilirsiniz.
➤ Edindiğiniz bilgileri panoya yerleştirecek şekilde düzenleyiniz.	➤ Temiz ve titiz çalışmaya özen gösterebilirsiniz. ➤ Her yaşam dönemi için farklı renk ve şekiller kullanabilirsiniz.
➤ Panoya yerleştireceğiniz bilgileri resimlerle destekleyiniz.	➤ Uyarıcı panonuzu çeşitli kaynaklardan ve internet ortamından elde ettiğiniz resimlerle destekleyebilirsiniz.
➤ Panonuza bir başlık yazınız.	➤ İlgi çekici olmasına özen gösterebilirsiniz.
➤ Panonuzda yer alacak bilgi ve resimleri panoya yerleştiriniz.	➤ Renkli fon kartonları, renkli kalemler, renkli raptiyeler, yapıştırıcı, makas, toplu iğne vb. malzemeler kullanabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Endüstri devrimi sonrasında ortaya çıkan aile türü aşağıdakilerden hangisidir?
A) Monogami
B) Çekirdek aile
C) Geniş aile
D) Kırsal aile
2. Aşağıdakilerden hangisi yerleşim yerlerine göre aile türlerindedir?
A) Gecekondu ailesi
B) Kırsal aile
C) Kentsel aile
D) Hepsi
3. Aşağıdakilerden hangisi çekirdek ailelerde görülen özelliklerden değildir?
A) Kuşaklar arasında özerk ve hoşgörülü ilişki vardır.
B) Aile reisliği genellikle belli bir cinsin tekelinde değildir.
C) Çocuğun sosyal güvence olarak görülme oranı yüksektir.
D) Çocuk sayısı azalmakta, doğum aralığı uzamaktadır.
4. Aşağıdakilerden hangisi kentsel ailenin özelliklerinden değildir?
A) Tarımdan tamamen kopmuş, işçi, memur, esnaf aileleridir.
B) Kadın eğitim olanaklarından yararlanmakta, sosyal çevresi genişlemekte ve üretken konumu geçmektedir.
C) Kadınlar yasal haklarını iyi bilmemektedir.
D) Aile bireyleri arasında paylaşma ve iş bölümü yaygın olarak görülmekte, bu da aile bireylerini bir birlerine daha çok yaklaştırmaktadır.
5. Yeni ve başka bir aile alt sistemine katılmadan önce kişisel hayat amaçlarının ve kendi olma, birey olma süreçlerinin formüle edildiği bir zaman dilimi ailenin hangi yaşam döngüsünü içerir?
A) Yetişkinlik
B) Çocuğa sahip olma
C) Çocuğun ergenlik dönemine geçişi
D) Evlilik aşaması

6. Çift ilişkisinde eşlerin birbirini anlama ve tanınması ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?
- A) Eşlerin birbirlerini eleştirmeden, suçlamadan, akıl vermeden uzak tutum sergilemek.
- B) Açık ve güven ilişkisi içerisinde birbirlerini dinleme ve anlama çabası içerisinde olma.
- C) Sorunlar karşısında birbirlerini suçlamaları yerine, çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmek.
- D) Hepsi
7. Aşağıdakilerden hangisi çocuğu evden ayrılan aile döngüsü ile ilgili doğru ifadedir?
- A) Çocuğun evden ayrılışı eğitim, iş, evlilik nedeniyle gerçekleşmektedir.
- B) Çocuğuyla koruyucu ve bağımlı ilişkiler gerçekleştirmiş ebeveynler için çocuğun evden ayrılışı boşluk duygusu oluşturmaktadır.
- C) Çocuğu tarafından ihmal ya da terk edileceği endişesi ebeveynleri etkilemektedir.
- D) Hepsi
8. Aşağıdakilerden hangisi ailenin ekonomik fonksiyonu ile ilgili değildir?
- A) Barınma ihtiyacını karşılamak
- B) Toplumsallaşmasını sağlamak
- C) Beslenme ihtiyacını karşılamak
- D) Giyinme ihtiyacını karşılamak
9. Aşağıdakilerden hangisi toplumsal değişimlerin aileye yansıyan olumlu etkilerindendir?
- A) Bilginin önem kazanması,
- B) Çevre ile iletişim sağlanması,
- C) Çocuk sayısının sınırlandırılması
- D) Hepsi.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D yanlış ise Y yazınız

10. () Evlilik bağının yalnızca bir erkek ile bir kadın arasında kurulabileceği evliliklere poligami denir.
11. () Çekirdek ailede evlilikte geçerli nikâh çoğu zaman imam nikâhıdır.
12. () Gecekondu aile türünde sadece resmi nikâh vardır.
13. () Kentsel ailede kadınlar yasal haklarını daha iyi bilmektedir
14. () Çift ilişkisinde eşlerin birbirini dinleme ve anlama çabası içerisinde konuşabilmeleri önemli değildir.
15. () Çocuk sahibi olmak çift ve aileye saygınlık kazandırır.

-
16. () Ergenlik döneminde çocuk için ailesi tarafından kabul görme ve yer edinme çok büyük önem taşımaktadır.
17. () Sosyal fonksiyon eşlerin cinsel gereksinimlerini karşıladığı gibi kuşakların sürekliliğini de sağlamaktadır.
18. () Aile bireylerinin beslenme, barınma, korunma, ihtiyaçlarını karşılaması ailenin ekonomik fonksiyonunu ortaya koyar.
19. () Arkadaş ve akran grupları ailenin fonksiyonlarını destekleyici unsurlar arasında yer almaz.
20. () Ergenlik dönemi, çocuğun bireyselleşme ve bağımsızlaşma arayışları içerisinde, ilişkilerindeki yoğunluğu, aile içerisinden arkadaş çevresine doğru yönlendirdiği bir süreçtir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Ailenin farklı fonksiyonları ile ilgili resimli gruplama kartları hazırlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet** ve **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Arkadaşlarınızla grup oluşturduunuz mu?		
2. Ailenin her fonksiyonu için 5 kart hazırladınız mı?		
3. Ailenin her fonksiyonu için beş tane özellik belirlediniz mi?		
4. Belirlediğiniz özellikleri yansıtan resimleri tasarladınız mı?		
5. Ailenin her fonksiyonu için ayrı bir sepet veya kutu hazırladınız mı?		
6. Hazırladığınız sepet/ kutu ve resimli kartları karışık olarak masaya yerleştirdiniz mi?		
7. Arkadaşlarınızın grup olarak resimleri inceleyip ilgili sepet/ kutuya koymalarını sağladınız mı?		
8. Gruplanan resimlerin doğru olup olmadığını kontrol ettiniz mi?		
9. En çok doğru kartı bulan grubu belirlediniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Tüm cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda, uygun ortam ve koşullar sağlandığında aile ilişkilerini doğru inceleyebileceksiniz

ARAŞTIRMA

- Aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişkilerini araştırınız.
- Aile Bireylerinin görev ve sorumluluklarını araştırınız.

2.AİLE İLİŞKİLERİ

Çocuğun en mutlu olduğu yer kendi ailesidir. Annenin şefkati, babanın sevgisi, kardeşlerin desteği çocuğa doyumsuz bir huzur verir. En olumsuz bir aile, ailesizlikten daha iyidir. Çocukların başarısı ve toplumun huzuru için aile desteklenmelidir. Çocuğun sağlıklı yetişmesi, düzenli bir eğitim alması ve hayatında başarılı olması için, huzurlu bir aile ortamına ihtiyacı vardır. Çocukların düzenli eğitim almalarında ve onların istenilen biçimde yetiştirilmelerinde aile fertlerinin ayrı ayrı görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumluluğun büyük bir kısmını anne ve baba üstlenir. Babaanne, anneanne ve dedeler ise zaman zaman bu sorumluluğa ortak olurlar. Ailedeki diğer büyük kardeşler de, çocuk eğitiminde bu sorumluluğu paylaşan diğer bireylerdir. Anne ve Babanın aile içinde ayrı görev ve sorumlulukları olmakla beraber bazı ortak görev ve sorumlulukları da vardır, Bunlar;

- Anne baba çocuklarının kendi modelleri olmadığı kardeşlerinden ve arkadaşlarından farklı, bağımsız, kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleri olan bir birey olduğu gerçeğinden hareket etmelidir.
- Anne ve babanın çocuklarına, “uygun olan davranışı” ya da neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretebilmeleri için, gerek kendi aralarında, gerekse çocuklarına yönelttikleri davranışlarında dengeli, tutarlı ve kararlı olmalıdırlar.
- Anne baba kendi içlerinde barışık, huzurlu birer birey ve sağlıklı birer örnek model olmalıdır.
- Anne ve babanın güvenilir bir çocuğa sahip olabilmeleri için, önce kendilerine, sonra birbirlerine, ardından da çocuklarına güvenmeleri gerekir.
- Ana-baba çocuğundan yaşı ve yeteneklerine uygun isteklerde bulunmalı, çocuğu hayal kırıklığına uğratacak, yaşının üstünde beklentiler içine girmemelidir.

- Ana-baba, çocuğa sevgi veren, girişimci yeteneğini ve özgüvenini kazanabilmesi için onu destekleyen kişiler olmalıdırlar.
- İdeal anne ve babalar çocuğun ihtiyaçlarını sezen, onlara uygun cevaplar veren, aşırı hoşgörölü veya katı olmayıp, çocuğa karşı esnek bir yaklaşım içinde olan davranışlarında belirli bir devamlılık ve kararlılık sağlayan, karşı çıkmadan önce her zaman çocuğun isteklerini dinleyen ana-babalardır.

2.1. Aile Bireylerinin Görevleri Ve Sorumlulukları

2.1.1. Anne-Babanın Görev ve Sorumlulukları

Aileyi meydana getiren bireyler konumlarına göre farklı rollere sahiptir. Babanın anneye, annenin çocuklara göre farklı olan konumları, aynı zamanda rollerini ve sorumluluklarını da farklı kılmaktadır.

- Çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda kendisini yetiştirmek ve çocuğun gelişim dönemlerinin özelliklerini iyi bilmek.
- Çocuğun fizyolojik temel ihtiyaçları (yemek, uyku, temiz, barınma, sağlık vb.) ile psikososyal ihtiyaçlarını (sevme, sevilme, ait olma, güvenlikte olma vb) iyi takip etmek ve zamanında karşılamak.
- 0-3 yaş dönemi anne ile çocuk arasında kurulacak fizyolojik temas ve duygusal ilişki, onunla bütünleşmesi ve çocuğun sağlıklı gelişimi yönünden çok önemlidir. Bu nedenle bu dönemi mümkün olduğunca çocuğu ile geçirmek.
- Çalışan ebeveynler, eve geldiklerinde çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenip kaliteli zaman geçirerek, hafta içinde beraber olmadıkları zamanı hafta sonu telâfi etmelidirler.
- Çocuğunun yerine çalışmak, kendini siper etmek yerine ona destek olmak, çocuğunu kendini koruyacak biçimde yetiştirip, onun üzerindeki koruyucu ve kollayıcı olma özelliğini en aza indirmek.
- Çocuğunun yaşantısından haberdar olmakla birlikte onun özel bir yaşantısı olabileceğini kabul etmek.



Resim 2.1: Babanın çocuğuyla kaliteli zaman geçirmesi

- Ebeveynlerin davranışları ile çocuk çok şeyler kazanır. Aile toplumun kurallarını temsil eder. Çocuklar bu kurallar çerçevesinde hareketlerini düzenler. Böylece hem hürriyeti, hem de kuralları tanımış olur.
- Ebeveynler çocuğun her yaştaki ilgi ve ihtiyaçlarını bilmeli, hareket ve tutumlarını buna göre ayarlamalıdır.
- Ebeveynler, çocuğun eğitiminde ve yetiştirilmesinde ortak tutum ve davranışlar geliştirmelidir.
- Ebeveynler çocuklarıyla ilgilenmeli, sosyal ve kültürel aktivitelere katılmalarını desteklemelidir.
- Ebeveynler gerektiğinde çocuklarına yapabileceği basit görevler vererek, çocuklarda karar verme, güven ve sorumluluk duygularının gelişmesine katkıda bulunmalıdırlar.

2.1.2. Çocukların Görev ve Sorumlulukları

- Eşyalarını özenle kullanmak, planlı ve düzenli çalışmak
- Parayı tasarruflu harcamak
- Kardeşlerine sevgi ile yaklaşım onun bazı sorumluluklarını paylaşmak
- Yaşadığı ortamı temiz tutmak, yatağını toplamak
- Ev işlerine katkıda bulunmak

2.1.3. Büyükannelerin ve Dedelerin Görevleri

Ülkemizde özellikle şehirlerimizde artık geniş aile, yerini anne baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek aileye bıraktıysa da hâlâ aile büyüklerinin (dede, nine) otoritesine dayalı geniş aile geçerliliğini korumakta ve varlığını sürdürmektedir. Dede ve ninenin torunlarıyla yakın teması arttıkça, ana babanın çocuğun eğitimindeki ağırlığı ve etkinliği azalmaktadır. Anne veya baba, dede veya nineyi kırmamak için özen gösterirken, dede veya nine de çocuğa karşı "hayır"ların tümüne karşı "evet" diyerek, aşırı bir hoşgörü içerisinde. Bu durumda anne babasından olumsuz cevap alan çocuk, soluğu aile büyüklerinin yanında alır ve isteklerine büyük bir ihtimalle kavuşurlar.



Resim2.2: Nineler ve dedelerin çocuk eğitiminde yalnızca destekleyici rol oynamaları

Aile büyükleri, torunları tarafından sürekli sevmek ve ilgilerini canlı tutmak için bu koruyucu tutumlarını sürdürürler. Çocuğun her isteğinin şartsız yerine getirilmesi, onda şımarık ve sorumsuz bir kişilik geliştirmektedir. Bu şekildeki aşırı hoşgörü ve koruyuculuk çocuğun eğitiminde denge ve tutarlılığı ortadan kaldırmaktadır.

Anne ve baba, çocuğun eğitimi ve yetiştirilmesinde birinci derecede yetkili ve sorumlu olmalıdırlar. Gerekirse nine ve dedeye çocuğun eğitimi ve terbiyesinde biraz mesafeli olmaları uyarısı, onları kırmadan yapılmalı ve gereken ortam hazırlanmalıdır. Çocuğun eğitimi, terbiyesi ve yetiştirilmesinde yönetim kesinlikle anne babada olmalıdır. Nineler ve dedeler, çocuk eğitiminde yalnızca destekleyici rol oynamalı, asla anne ve baba görevini üstlenmemelidirler.

2.2. Aile Bireylerinin Birbirleriyle İlişkisi

Aileyi bir bütündür, aile fertleri de bu bütünün vazgeçilmez parçalarıdır. Aile bütünlüğünü sağlamak için özellikle anne baba ve çocuklar arasında sevgi duygusu yoğun bir şekilde yaşanmalıdır. Yalnızca anne babanın çocuğunu sevmesi yeterli olmamakta, birbirlerini sevip saymada çocuklarına örnek model oluşturmaları da gerekmektedir.

2.2.1. Eşler Arası İlişkiler

Eşler arası ilişkinin temeli her şeyden önce karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörüyü dayanmalıdır. Gergin ve sürtüşmeli ilişkiler çocuklar için tedirgin ve güvenilmez bir aile ortamı sağlar. Eşler arasında gelecekle ilgili istekler yönünden ne kadar çok benzerlik varsa evlilik birliğinin uyum içinde sürmesi de o kadar kolaydır. Birlikte hangi değerlere göre yaşanacağı, hangi davranışlara göz yumulup hangilerinin kabul edilmeyeceğini, mali kaynakların nasıl kullanılacağını belirlemek ve bu konularda ortak bir yaklaşım oluşturmak, buna uymak ve koşullar değiştiğinde birlikte gereken değişiklikleri yapmak ilişkilerin devamlılığını sağlar. Bunların bilinmesi için evlilik öncesi arkadaşlık ve nişanlılık dönemleri önemli devrelerdir. Aile içi tartışmalar aile hayatının bir parçasıdır Ancak tartışırken bazı kurallara dikkat edilmelidir. Bunlar;

- Eşler değişik görüşlere sahip olduklarını baştan bilmeli ve ortak bir noktada uzlaşabilmelidirler.
- Sorunu görmezlikten gelip ertelemek yerine, uygun yer ve zaman seçilerek tartışmalıdır.
- Tartışmaya suçlayarak başlanılmamalı, tartışma konusu saptırılmamalı, eski sorunlar ve tatsız günler gündeme getirilmemeli, sorular yöneltmek karşı tarafın görüşleri de öğrenmeye çalışılmalıdır.
- Tartışma sırasında kişinin kendisini karşısındakinin yerine koymalı, onun gibi düşünmeye çalışılmalıdır. Bu durum eşlerin birbirlerini daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır.
- Amaç tartışmayı kazanmak değil, bir çözüme ulaşmak olmalı tartışmayı evin dışına taşımamalıdır.

2.2.2. Anne-Baba Çocuk İlişkisi

Anne babanın ve aile ortamının çocuğun ilk doğduğu andan itibaren devam eden süreç içerisinde çocuğa etkisi büyük olmaktadır. Anne babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, bedensel ve ruhsal hastalıkları, psikososyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetişme tarzları ve kendi anne babalarından gördükleri muamele, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları vakit vb. durumlar, çocuğu birinci planda etkiler.

Olumsuz mesajların ve iletişimin ailenin her bireyine, özellikle de çocuklara etkisi çok fazladır. Unutulmamalıdır ki yaşayan ve gelişen bir psikososyal varlık olan çocuk konuşulan her sözden, her jest ve mimikten, her tavır ve durumdan, iyi veya kötü olarak etkilenecektir.

Aile ortamı çocuğun sağlıklı bedensel ve ruhsal gelişimini etkilemektedir. Çocuğun yaş dönemleri ve gelişim özellikleri anne baba çocuk ilişkilerinde rol oynar. Ergenlik dönemindeki değişim ve gelişim sürecinin bir parçası olarak, ergenlerin hem kendileri hem de çevreleri ile olan ilişkilerinde bazı değişimler yaşanır. Bunlar son derece doğal değişimlerdir ve çocuğun bireysel kimliğini oluşturma sürecinin bir parçasıdır.



Resim 2.3: Ebeveynlerin sevgi ve şefkatinin çocuğa doyumsuz bir huzur vermesi

Ergenliğin başlamasıyla birlikte çoğunlukla aile ilişkileri yeniden düzenlenir, özerklik arzusu artar ve aileden uzaklaşma görülür. Ergenlerin ilgisi sosyal etkileşimlere kayar ve önce aynı cinsiyetten arkadaşlıklara, daha sonra aynı cinsiyetten arkadaş gruplarına ve son olarak da karşı cinsin de yer aldığı arkadaş gruplarına odaklanırlar.

Ergenlik döneminde gençlerin başkalarıyla ilişkilerinde değişiklikler yaşanırken, kendi benlikleri hakkında da yeni bir anlayış gelişir. Benlik ile ilgili kavramlarda şu değişimler gözlenebilir:

- Bağımsızlık ve kimlik geliştirme
- Özgüven

Ergenlik döneminde arkadaşlarla geçirilen süre artar. Anne-babalar ve diğer aile üyeleri ile geçirilen zaman gittikçe azalır. Ergenin davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamında etkili olan toplumsal kurum ailedir.

2.2.3. Kardeş İlişkileri

Ebeveynlerin en çok istedikleri şey, kendileri olmadığı zaman çocuklarının hayatta güvenilebileceği, dayanak bulacağı birisinin olmasıdır.



Resim 2.4: Ebeveynlerin en çok istedikleri şey, kendileri olmadığı zaman çocuklarının hayatta güvenebileceği, dayanak bulacağı birisinin olması

Ailede kardeşler arasında kurulacak ilişkilerin niteliği, hem ailenin mutluluğu hem de kardeşlerin iyi bir yetişkin olup olmaması bakımından son derece önemlidir. Kardeşler arasında olumlu ilişkiler kurmak için öncelikle kardeşler arasında iyi ilişkiler kurulmasını engelleyen ya da kurulmuş iyi ilişkileri bozan etkenlerin bilinmesi gerekir. Kardeşler arasındaki ilişkileri bozan nedenlerin başında kıskançlık, saldırganlık, bağımlılık, her şeyi tekeline alma eğilimi vb. davranış bozuklukları gelir ki bunlar aslında tüm insanlar arası ilişkileri bozan davranış şekilleridir. Ancak yetişkinler duygu ve davranışlarını kontrol altına almayı sağlayabilirler. Bu yüzden iyi ilişkileri zedeleyecek türden davranışlar çocuklarda daha sık görülür.



Resim 2.5: Kardeşler arasında kurulacak ilişkilerin aileyi mutlu kılması

Kardeşler arasındaki yerleşmiş bulunan ilişkiler onların ileriki yaşamlarını çok yakından etkilediği için önemlidir. Çocuklar arasında adaletli davranan ebeveynler onların diğer insanlarla hayat boyu olumlu ilişkiler kurmalarını sağlarlar. Yapılan ayrımlar ve karşılaştırmalar kardeşler arasında çatışmaya neden olur. Kardeşler arasındaki çatışmalar yok sayılmamalı problemin çözümüne gidilmelidir.

2.2.4. Aile Büyükleriyle İlişkiler

Evlilikte, ilişkileri zaman zaman bozan, bazen de büyük sorunlara yol açan nedenlerin başında, aileyi oluşturan kişiler arasındaki dayanışmanın ve anlaşmanın kurulamayışı gelir. Ailede kişi sayısı arttıkça dayanışmanın istenen düzeyde kurulması olanağının azalmakta olduğu gözlenmektedir. Geniş ailelerde, yani gelin ve damadın, anne-baba ve kardeşleriyle aynı yerde oturması halinde, eşlerin birbirleriyle ve eşlerle ailenin diğer üyeleri arasında dayanışma zor kurulmaktadır.

Aile ve akraba ilişkileri, özellikle yeni evli çiftler için üstesinden gelinmesi zor bir meseledir. Çünkü genç çift yeni bir hayat kurarken nasıl sınırlar çizecekleri konusunda stres yaşamaktadır ve aile büyükleri çeşitli yönlendirme, ikaz ve kimi zaman müdahalelerle stresin yoğunluğunu artırabilmekte, hatta zaman zaman eşlerin fikir ayrılığına düşmelerine sebep olabilmektedirler. Aile yaşamı, bireyin yaşamını temelden etkiler. Mutlu bir aileye sahip olmak, yaşamın her bir alanında başarılı ve mutlu olmayı da beraberinde getirir.

Eşlerin en sık fikir ayrılığına düştükleri konu akrabalar ile ilişkiler konusudur. Çiftlerin aile büyükleriyle ilişkilerini şekillendirirken kendi aile yapılarına özel stratejiler geliştirmeleri önemli ise de, sağlam bir birliktelik için bazı temel hususları gözden kaçırmamaları gerekir. Öncelikle, aile büyüklerinin müdahale ve yaklaşımları ne kadar yersiz gözükürse gözüksün, genç çiftlerin herhangi bir saygısızlık yapmamaları gerekir. Saygısız tutum ve davranışlar aile ilişkilerinde kopmalara yol açabileceği gibi, eşler arası diyalogu da zedeleyebilir. Eşlerin dikkat etmeleri gereken diğer bir önemli husus, kendi kararlarını kendileri vermeleridir. Görmüş-geçirmiş kişilerin fikirlerini almalı, fakat karar alırken birlikte hareket etmelidirler.

2.2.5. Üvey Anne-Baba Çocuk İlişkisi

Ekonomik sorunlar, eşlerin sosyal kültürel yapı farklılıkları, cinsel sorunlar, iletişim bozukluğu, eşlerden birinin ihaneti, aile içi şiddet gibi nedenlerle, çekirdek aile birliği bozulabilir. Boşanma, yetişkinlerin evlilik kurumuna verdiği değeri değiştirmedeği gibi ikinci evliliklerin başarısı da çoğu zaman üvey anne, üvey baba ve çocuk ilişkisinin başarısına bağlıdır. Bu tür ailelerde ebeveyn rolü oynama, rolü oynamaya mecbur hissetme, eşle çocuk arasında dengeler kurma çabası, hata yapmama isteği, iyi olanı koruma adına daha çok çaba sarf etme ve sorumluluk alma gibi davranışlar aile de çatışmalara neden olabilir.

2.2.6. Yaşlı ile İlişkiler

Her kuşak kendi birikim ve kültürü doğrultusunda kendi mini toplumsal grubunu oluşturmuş ve toplumsal iletişim alanını o kuşak bağlamında sınırlandırmıştır. Bu ayrışma gençler içinde yaşlılar içinde farklılıklar göstermektedir. Kuşaklar arasındaki mevcut durum “Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse “ söylemini görünür kılmaktadır. Gençler yaşlıların tecrübe ve deneyimlerinden bihaber, yaşlılar ise teknolojik yatkınlıklardan yoksun olarak yaşamaktadır.

Toplumumuzda yer alan geleneksel (geniş) aile türlerinde anne, baba, çocuklar, gelinler ve torunlar bir arada yaşamakta olup, yaşlılar otorite olarak kabul edilmekte ailede onların sözü geçmektedir. Ailede bulunan yaşlılara saygıda kusur edilmez, yapılacak tüm işlerde, alınacak tüm kararlarda onların fikri alınır. Bu nedenle geleneksel ailede yaşayan yaşlılar ile iletişimde her hangi bir problem yaşanmamaktadır. Ama geleneksel aile türü toplumumuzda yaygın olarak görülmekle birlikte, sanayileşme sonucu meydana gelen toplumsal değişimler ailenin yapısında da değişikliğe neden olmuştur. Geleneksel aile yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Bu da kuşaklar arasında kopuklukların oluşmasına neden olmuştur. Bu süreç içinde yaşlı kuşak hem yetişkinlere ayak uyduramayıp dar yaşam alanlarına itilmiş, hem de bu yalnızlık onları depresif bir yapıya büründürmüştür.

Yaşlılıkta kişi iletişim kurmada bazı toplumsal zorluklarla karşılaştığı gibi fiziksel yönden de bazı gerilemeler yaşamakta, bu durumda yaşlı bireylerin sağlıklı iletişim kurmalarına ket vurmaktadır.



Resim 2.6: Kuşaklar arasındaki mevcut durum “Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse “ söylemini görünür kılmaktadır.

Yaşlı bireylerin gerek kendileri ile gerek yakın çevresi ile gerekse toplumda iyi iletişim içinde olmasını sağlamak için onların zamanlarını iyi değerlendirebilecekleri çeşitli olanaklar hazırlanmalı bu yolla toplumun onlara her zaman gereksinim duyabileceği hissettirilmelidir.

İleri yaşlı bireylerimizin aktif ve huzurlu bir yaşam sürdürebilmeleri için iki taraflı biçimlenme sürecinin gerçekleşmesi bir zorunluluktur. Bu biçimlenmenin birinci yönü, yaşlıların yaşlanma süreci ile ilgili bilinçlendirilmesi, ikinci yönü ise genç ve orta yaşlı bireylerin yaşlılık süreci ile ilgili bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. Böylece yaşlıların bu süreçteki değişiklikleri daha kolay kabullenmeleri sağlanırken, genç bireylerde de kendilerinin de bir gün yaşlanacakları ve bugünlerinin mimarlarının yaşlılar olduğu bilinci uyandırılmış ve yaşlılara karşı empati duygusu geliştirmeleri sağlanmış olur.

2.3. Ailenin Çevresi İle İlişkileri

Ailenin çevresi ile kurduğu ilişkilerin olumlu veya olumsuz oluşu, aile ilişkilerini de olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Ailenin çevresinde iletişimde bulunduğu kişiler akrabalar, komşular ve arkadaşlardan oluşmaktadır.

2.3.1. Akrabalık İlişkileri

Aile ve akrabalık kavramları toplumu toplum yapan değerlerdir. Akrabalık ilişkilerinin devam ettirilmesi, ailede eşler arasındaki ilişkileri de doğrudan etkilemektedir. Akrabalık ilişkilerinin geliştirilmesi ile aile büyür, yalnızlık hissi yok olur. Ayrıca erkek ve kadının güvenliğinde, işleri yoluna koyma ve zorlukları aşmada büyük yararlar sağlanır.

Eşler bu konuda gerekli hassasiyeti gösterip, birbirlerinin akrabalarıyla irtibatı sağlamada makul yollar bulmalı, kendi akrabalarına gösterdiği ilgi ve özeni eşinin akrabalarına da göstermelidir. Zaten akrabalık söz konusu olmasa bile diğer insanlarla doğru bağlar kurmak, iyi ilişkiler içerisinde olmak sağlıklı iletişim için vazgeçilmez unsurlardandır. Ancak akrabalık ilişkilerinin sınırları iyi çizilmelidir. Ne akrabalar ailelerin, ne de aileler akrabalarının aile içi kural ve kararlarına müdahale etmemelidirler.

Sanayileşme sonucu aile yapısında meydana gelen değişiklikler akrabalık ilişkilerini de etkilemiştir. Daha önceden akrabalar birbirlerine daha çok zaman ayırıp daha sık görüşürken, günümüzde çalışma şartları, ulaşım ve ekonomik nedenlerden dolayı akrabalarla görüşme sıklığı çok aza inmiştir.

2.3.2. Komşuluk İlişkileri

Komşu tabiri, birbirine bitişik veya yakın yerlerde yaşayanlar için kullanılır. Komşu olmanın doğurduğu birtakım hak ve görevlerin yanı sıra bunların sağlandığı bir ilişkiler düzeni bulunmaktadır. Bunlara genel olarak komşuluk veya komşuluk ilişkileri denilir. Komşuluk ilişkileri özellikle köy ve kasaba gibi küçük yerleşim bölgelerinde sosyal dayanışma açısından önemli olduğu gibi, ailelerin huzur ve güven içinde yaşamaları açısından da önemlidir. İyi komşuluk ilişkileri mutluluk ve sevincin paylaşılmasında, sıkıntı ve kederin göğüslenmesinde ayrı bir öneme sahip olduğundan fert ve ailelere toplum içinde destek olur. Dolayısıyla sosyal yapıyı güçlendirir.

Komşularımız, aile fertlerinden sonra en çok karşılaştığımız insanlardır, Bu sebeple komşu seçimi önemlidir. Kültürümüzdeki süzölmüş bir anlayışın ifadesi olan, “Ev alma, komşu al” özdeyişi, komşuluk ilişkilerinin her iki yönü açısından da son derece isabetli bir tesbiti dile getirmektedir. Yine dilimizdeki “Komşu komşunun külüne muhtaçtır”, “Komşuda pişer, bize de düşer” gibi özdeyişler ve sık gelip gitmeleri anlatmak üzere, “Komşu kapısına çevirmek” ve benzeri deyimler, komşuluk ilişkilerinin anlamını ve boyutlarını göstermek bakımından önemlidir.

Günümüzdeki komşuluk ilişkilerine baktığımızda ise; hızlı şehirleşmenin, şehir yapılaşmasının ve değişen iş hayatının, özellikle de kadının dışarıda çalışma hayatına

girmesinin komşuluk ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Aynı apartmanda yaşadıkları halde yardımlaşma, dayanışma bir yana, birbirini tanımayan, konuşmayan komşular bile bulunmaktadır.

Komşuluk ilişkilerinin olumlu yönleri hakkıyla gerçekleştirilemese de, hiç değilse olumsuz yönlerinden kaçınmak mümkündür. Bunun için komşuları rahatsız edecek davranışlardan, evin içinde bile olsa yüksek sesle konuşmaktan, televizyon, teyp gibi cihazların sesini yükseltmekten ve ne türlü olursa olsun gürültü yapmaktan kaçınmak gerekir.

2.3.3. Arkadaşlar ile İlişkiler

Toplumu oluşturan bireyler, çocukluktan başlayarak hayatının her döneminde arkadaşlara ve onlarla paylaşımında bulunmaya ihtiyaç duyarlar. Arkadaşlık sadece duyguların paylaşılmasında değil, gerektiğinde iş ve görevlerin paylaşılmasında da önemlidir. Arkadaş olma duygusal ve sosyal bir ihtiyaçtır. Arkadaş edinme kişilerin sosyal yönünü geliştirir. Toplum içinde aranan, sevilen, sözüne güvenilen kişiler olmasını sağlar. Yardımlaşma, paylaşma ve kendine güven duyguları gelişir. Bunlarla birlikte iyi ilişkiler içinde olan arkadaşlıklar neticesinde kişilerin ruh sağlıkları da düzgün olur.

Bireylerin içinde bulunduğu dönemin özelliklerine göre arkadaşlığın niteliği ve beklentileri farklılıklar gösterir. Çocuklukta sadece oyun ihtiyacını gidermek, ergenlikte, ait olma, kabul görme, duygularını paylaşma, kendini kanıtlama gibi nedenlerden dolayı arkadaşla ihtiyaç duyarken yetişkinlikte arkadaşlık konusunda daha seçici davranmaktadır. Karakterin gelişmesinde, iyi ve kötü alışkanlıkların kazanılmasında arkadaşlığın rolü büyüktür. Arkadaşlığın;

- Akran grubu içinde önemli sayılma
- Kendisini anlayabilme
- İletişim kolaylığı
- Görüş açısının gelişmesi
- Karşı cinsi tanıyıp, takdir etmenin kolaylaşması
- Eş seçiminin kolaylaşması gibi faydaları vardır.

2.4. Ailede İletişim

Aile her şeyden önce bir sistemdir. Aile içindeki iletişim bireylerin kişisel özellikleriyle ilişkilidir. Ama yine de kendine ait bir yapısı, düzeni ve özellikleri vardır. Aile üyeleri birbirlerinden aldıkları mesajlar ile kendilerini değerli veya değersiz, güvende veya güvensiz hissederler. Bu durum onların psikososyal ve sosyokültürel konumlarını, işlevselliklerini ve ruhsal durumlarını etkiler. Bu doğrultuda, sağlıklı birey, sağlıklı fonksiyonel aileyi, sağlıklı aile de sağlıklı toplumu oluşturmaktadır.

Aile bireylerinin iletişimlerinin sağlıklı ya da sağlıklısız olmasında 5 temel unsur rol oynar Bunlar;

- **Problem çözüme:** Ailelerin sorunlara yaklaşımı ve çözüm şeklini anlatır. Yemeği kimin pişireceğinden maddi yükü kimin üstleneceği gibi maddesel problemler ve aile üyelerinin birbirine karşı yaşadıkları olumsuz duyguların çözümü gibi duygusal problemlerin üstesinden gelebilme bu kategoride değerlendirilir. Problemler aile bireyleri tarafından tanımlanabiliyor ve konuşulabiliyorsa, çözüm önerileri sunulup, çözümü konusunda ortak karar alınabiliyorsa çözüme uygun davranışlar uygulanıyor ve sonuçları aile içinde kimse suçlanmadan değerlendirilebiliyorsa bu sağlıklı ailenin bir göstergesidir.
- **Aile içi iletişim:** Ailede sözlü ve sözsüz mesajların nasıl ifade edildiğine gönderme yapar. Aile içinde iletişimin olabildiğince açık ve direkt olması ailenin sağlıklılığına işaret eder. Ev işlerinden bunalan ve yardım isteyen bir annenin çocuğuna çok sorumsuzsun, çok dağınıksın demesi yerine ev işlerinden çok yoruluyorum en azından odanı sen topla diyebilmesidir. Aslında açık ve direkt iletişim yani sağlıklı iletişim tartışmalar yaşansa bile yine çözüm bulunabileceğini gösterir.
- **Roller:** Ailenin çeşitli fonksiyonlarının karşılandığı, aile bireylerinin çoğu zaman otomatik olarak yerine getirdiği davranış kalıplarıdır. Ailede kimin hangi görevi üstlendiğinden aile içindeki sınırların nasıl korunduğuna kadar geniş bir yelpazeye işaret eder. Örneğin toplumda anne babanın sorumluluğu olarak kabul edilen özellikler, aile içinde de uygulanabiliyorsa yani anne-baba, anne babalığının, çocuk çocukluğunun bilincinde ise, bu davranış kalıpları içinde davranabiliyorlarsa ve bu ailenin her bireyi tarafından kabul edilebiliyorsa bu ailedeki rol dağılımının sağlıklı olduğunu gösterir.
- **Duygulara dahil olabilme ve karşılık verebilme:** Aile bireylerinin duygusal durumlarına uygun şekilde karşılık verebilmelerini ortak ya da bireysel aktivitelerini paylaşabilmeyi ifade eder. Ailenin sıkıntı yaşayan bir üyesinin kendini anlaşılmış hissedebilmesi, uygun şekilde yardım görebileceğini bilmesi ailenin sağlıklı oluşuna işaret eder. Benzer şekilde arkadaşlarıyla vakit geçirmek isteyen bir ergenin ailenin bilgisi dahilinde ama özelini de koruyarak huzurlu vakit geçirebilmesi de sağlıklılığın göstergesidir. Tıpkı keyifle ve ailece yenen akşam yemekleri gibi.
- **Davranış kontrolü:** Fiziksel olarak tehlikeli durumlarda psikobiolojik ihtiyaçların karşılanması noktasında ve aile üyelerinin sosyal kontrole ihtiyacı olduğunda kendini gösterir. Ne çok katı ve değiştirilemez, ne de tamamen boş vermiş davranışlar yerine yeterince esnek ve duruma uygun davranışlar gösterebilmesi ailenin sağlıklı oluşuyla alakalıdır. Yani karnesinde kırık notlar olduğu için hayatının karartılacağını düşündüğünden, çocuk kendi hayatını karartma kararı verebiliyorsa, sağlıklı iletişim kurulan ailede yetiştiği söylenemez. Cezalandırılacağını bildiği halde, notlarının kendi sorumluluğunda olduğunu, düzeltilebileceğini aile içinde öğrenebilmiş çocukların aile bireyleri arasında sağlıklı ilişkileri kurulmuş demektir.

Bu beş temel unsurda, iyi kötü bir denge tutturmuş gerekli olan durumlarda esneklik gösterebilen ve değişime ayak uydurabilen aileler sağlıklı ailelerdir ve aile üyelerinin sağlıklı bireyler olabilmelerine olanak sağlar. Ailede iletişim ve etkileşimi engelleyen faktörler ise;

- Aileyi ve bireyleri ilgilendiren konular üzerinde, yüzeysel konuşma
- Aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütler
- Yapay ilgi gösterme, abartılı bir şekilde onaylama veya reddetme
- Konuşma ve izah etme olmadan, karşı tarafın hareketlerini, düşüncelerini yorumlamaya ve tahmin etmeye çalışma
- Karşıdakine kendini ifade etme imkanı tanımama
- Geçmişteki üzücü ve tatsız olayları sık sık gündeme getirme
- Sorulan soruları cevapsız bırakma, ortak faaliyetlere gereken önemi vermeme
- Bireylere söz ile baskı kurmaya çalışma, sık sık öneride bulunma veya kişisel düşünceleri kabule zorlama
- Suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yapma, emir verme, tehdit etme
- Samimiyetten uzak kalma, yalan söyleme
- Küçük hataları çok abartma, fedakârlığı devamlı karşı taraftan bekleme
- Alay etme, küçük düşürmeye çalışma, fikirlere değer vermeme
- Olayların olumsuz yönlerini çıkarmaya çalışmadır.

Yaşayan her fert; kendine özgü anlayışı, kişiliği, değer yapısı, entellektüel düzeyi, duygu ve düşünceleri, kimlik yapısı, yetişme tarzı, sosyokültürel statüsü ile yaşayan, hissedilen, etkilenen biyopsikososyal bir bütündür. Bu durumda konuşulan her sözün, verilen her mesajın, her jest ve mimiğin iyi veya kötü manada karşıdaki kişide bir etki yaptığı kesindir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Ailenizde bulunan bireylerin görev ve sorumluluklarını gösteren aile ağacı hazırlayınız.

İşlem basamakları	Öneriler
➤ Ailenizde bulunan bireyleri listeleyiniz.	➤ Listelemeyi büyükten küçüğe doğru yapabilirsiniz.
➤ Annenizin görev ve sorumluluklarını listeleyiniz.	➤ Evde gözlem yapabilirsiniz. ➤ Annenizin görüşünü alabilirsiniz.
➤ Babanızın görev ve sorumluluklarını listeleyiniz.	➤ Evde gözlem yapabilirsiniz. ➤ Babanızın görüşünü alabilirsiniz.
➤ Varsa ailenizdeki büyüklerin görev ve sorumluluklarını listeleyiniz.	➤ Evde gözlem yapabilirsiniz. ➤ Aile büyüklerinizin görüşünü alabilirsiniz.
➤ Kendinizin aile içindeki görev ve sorumluluklarını listeleyiniz.	➤ Aile içerisinde kendinize düşen görev ve sorumlulukları dikkate alabilirsiniz.
➤ Ağabey, abla ve kardeşlerinizin görev ve sorumluluklarını listeleyiniz.	➤ Evde gözlem yapabilirsiniz. ➤ Abi, abla ve kardeşlerinizin görüşlerini alabilirsiniz.
➤ Listelediğiniz görev ve sorumlulukları ayrı ayrı kartlara yazınız	➤ Renkli kalem ve kağıtlar kullanabilirsiniz ➤ Kartları değişik şekil ve renklerde hazırlayabilirsiniz. ➤ Aile üyelerinizin resimlerini kullanabilirsiniz.
➤ Aile ağacınızı tasarlayınız.	➤ Temiz ve titiz çalışmaya özen gösterebilirsiniz. ➤ Aile ağacınızı üç boyutlu olarak çalışabilirsiniz. ➤ Aile ağacınızı ağaç dallarından faydalanarak oluşturabilirsiniz.

<p>➤ Tasarladığınız ağaç üzerine aile bireylerinizin görev ve sorumluluk kartlarını yerleştiriniz.</p>	<p>➤ Her bir dal üzerine bir aile bireyinin görev ve sorumluluklarını yerleştirebilirsiniz.</p> <p>➤ Görev ve sorumlulukları ilişkili olanları yan yana getirmeye özen gösterebilirsiniz.</p>
<p>➤ Yaptığınız çalışmayı arkadaşlarınızla değerlendiriniz.</p>	<p>➤ Aile bireylerinin görev ve sorumluluklarının benzer ve farklı yönlerini karşılaştırabilirsiniz.</p> <p>➤ Arkadaşlarınızla kendinizin görev ve sorumluluklarının benzer ve farklı yönlerini karşılaştırabilirsiniz.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Anne ve baba çocuklarına neyin yanlış, neyin doğru olduğunu öğretebilmesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
 - A) Olumlu model olma
 - B) Kendi içinde barışık olma
 - C) Üstünlük kurma
 - D) Dengeli tutarlı olma
2. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun psiko-sosyal ihtiyaçlarından değildir?
 - A) Sevme- sevilme
 - B) Yemek- uyku
 - C) Güvenlikte olma
 - D) Ait olma
3. Aşağıdakilerden hangisi anne- baba ilişkisinin temelini oluşturur?
 - A) Babanın otoriter olması
 - B) Annenin otoriter olması
 - C) Sevgi ve saygı
 - D) Hiçbiri
4. Aşağıdakilerden hangisi üvey anne ve çocuk arasında yaşanabilecek problemlerden değildir?
 - A) Ani istenmeyen tepkiler
 - B) Yemek beğenmeme
 - C) Erken saatte yatma
 - D) Rekabete girme
5. Aşağıdakilerden hangisi annenin görev ve sorumluluklarından değildir?
 - A) Çocuğun gelişim dönemlerini iyi bilmek
 - B) Çocuğun fizyolojik ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını takip etmek
 - C) Çocuğun özel yaşantısını kabul etmek
 - D) Çocuğu aşırı koruyup kollamak
6. Çocuğun anne ve babayı beğenmemesi ve sürekli çatışma içerisinde olması aşağıdakilerden hangisi ile açıklanır?
 - A) Üvey anne çocuk ilişkisi
 - B) Üvey baba çocuk ilişkisi
 - C) Yaşlı ile ilişkiler
 - D) Ergenlik çağı

7. Aile içi iletişimde duygulara dahil olabilme ve karşılık verebilme aşağıdakilerden hangisi ile açıklanır?
- A) Aile bireylerinin duygusal durumlarına uygun şekilde karşılık verebilmesi
B) Ortak ya da bireysel aktivitelerini paylaşabilmesi
C) Ailenin sıkıntı yaşayan bir üyesinin kendini anlaşılmış hissedebilmesi,
D) Hepsi
8. Aşağıdakilerden hangisi toplumsal değişimlerin aileye yansıyan olumsuz etkilerindendir?
- A) Tüketim toplumu olmaya özendirici yönü
B) Çocukların da çalıştırılması
C) Aile bağlarının zayıflaması
D) Hepsi

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

9. () Çocukluktan başlayarak hayatın her döneminde arkadaşlara ve onlarla paylaşımında bulunmaya ihtiyaç olmaz.
10. () Aile içinde iletişimin olabildiğince açık ve direkt olması ailenin sağlıklılığına işaret eder.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyet geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “modül değerlendirmeye” geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi büyüklüklerine göre aile türleri arasında yer alır?
A) Kırsal aile
B) Kentsel aile
C) Geleneksel aile
D) Parçalanmış aile
2. İlişkiler eşitlikçi değildir, aile içindeki statü farklılığı vardır. Yaşlı gençten, ergin çocuktan, erkek kadından daha yüksek konumdadır. Konumu en düşük grup ise gelin gibi aileye yeni katılan kişilerdir. Bu özellikler aşağıdaki aile türlerinden hangisini kapsar?
A) Kentsel aile
B) Gecekondu ailesi
C) Geniş aile
D) Çekirdek aile
3. Aşağıdakilerden hangisi gecekondu ailesinin özelliklerindedir?
A) Bozulan bir hiyerarşi söz konusudur.
B) Aile bağlarının kuvvetlenmesi, devamlılığın sağlanması nedeni ile doğurganlık fazladır.
C) Hem dini hem resmi nikah vardır.
D) Hepsi
4. Yetişkinlik döngüsünde ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
A) Ebeveynlerin, çocuklarının bağımsızlaşma sürecini destekleyici ve geliştirici tutum içinde olmalıdırlar.
B) Genç yetişkinin, evlilik karar sürecinde etkin rol almalıdırlar.
C) Bağımsız karar alabilme ve sorumluluklarını yerine getirebilmede destek olmalıdırlar.
D) Genç yetişkinin ana-babasından duygusal olarak ayrışabilmesine ve bağımsız ilişkiler geliştirerek kararlarına yön verebilmesine destek olmalıdırlar.

5. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun ergenlik döneminde aile döngüsü ile ilgili yanlış ifadedir?
- A) Ergenlik döneminde çocuk için arkadaş grubu içerisinde yer edinmek, arkadaşları tarafından onaylanmak çok önemli değildir.
- B) Ergenlik dönemi aile yaşam döngüsünün önemli aşamalarından birisidir.
- C) Ergenlik döneminde çocuk bireyselleşme ve bağımsızlaşma arayışları içerisindedir.
- D) Ebeveynler bu dönemde ergeni dinlemeye ve anlamaya dönük yaklaşımlar içerisinde olunmalıdır.
6. Aşağıdaki dönemlerin hangisinde birey ölümleri, sağlık sorunları çiftleri etkilemekte, yaşamdan zevk alma, yaşama bağlanma motivasyonlarında düşüşler yaratmaktadır?
- A) Ergenlik dönemi
- B) Yaşlılık dönemi
- C) Yetişkinlik dönemi
- D) Evlilik dönemi
7. Aşağıdakilerden hangisi ailenin biyolojik fonksiyonu ile ilgilidir?
- A) Çocuk sahibi olmak
- B) Eğitim ihtiyacı
- C) Beslenme, barınma ihtiyacı
- D) Toplumsallaşma

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

8. () Çokeşli evlilik türüne monogami denir.
9. () Endüstri devriminden önce ülkemizde geniş aile tipi yaygındı.
10. () Çekirdek aile, kentlerdeki yaşam ve üretim koşullarına bağlı olarak doğmuştur.
11. () Geniş ailede Kuşaklar arasında özerk ve hoşgörülü ilişki vardır.
12. () Kırsal aile tarımdan tamamen kopmuş, işçi, memur, esnaf aileleridir
13. () Ergenlikte bağımsızlığını kazanarak yetişkinlik dönemine giren birey, ana-babasından duygusal olarak ayrışabilmeli, bağımsız ilişkiler geliştirerek kararlarına yön verebilmelidir.
14. () Çiftlerin, çocuk sahibi olması ile birlikte ailenin yaşam döngüsü yeni bir evreye girmektedir.
15. () Gecekondu ailede sadece dini nikah vardır.
16. () Birçok toplumda ailenin temelini evlilik oluşturur.

-
17. () Ailenin çevresi ile kurduğu ilişkilerin olumlu veya olumsuz oluşu kendi aile ilişkilerini de etkilemektedir.
18. () Aile üyeleri bireyin hem organik hem de zihinsel alışkanlıklar kazanmasında, sosyalleşmesinde rol oynamaz.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	D
3	C
4	C
5	A
6	D
7	D
8	B
9	D
10	Y
11	Y
12	Y
13	D
14	Y
15	D
16	Y
17	Y
18	D
19	D
20	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	C
4	C
5	D
6	D
7	D
8	D
9	Y
10	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	C
2	C
3	D
4	B
5	A
6	B
7	A
8	Y
9	D
10	D
11	Y
12	Y
13	D
14	D
15	Y
16	D
17	D
18	Y

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- DÖNMEZER İbrahim, **Ailede İletişim ve Etkileşim** Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir ,2003.
- ERTUĞRUL Halit, **Anne Baba Eğitiminde Yeni Teknikler (TİMAŞ)**
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**. Remzi Kitabevi, İstanbul 1997.
- YAVUZER Haluk, **Okul Çağı Çocuğu**. (Birinci Basım) Remzi Kitabevi,İstanbul,2003.
- YAVUZER Haluk, **Ana- Baba ve Çocuk** (Altıncı Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul ,2003.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Eğitimi El Kitabı**(Onuncu Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul.

KAYNAKÇA

- BİLEN Mürüvvet, **Sağlıklı İnsan İlişkileri**,6.Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, Ocak,2004
- DÖNMEZER İbrahim, **Ailede İletişim Ve Etkileşim**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 2003.
- ERTUĞRUL Halit, **Anne Baba Eğitiminde Yeni Teknikler (TİMAŞ)**
- Ev İdaresi 2.sınıf Murat Açık Öğretim Yayınları, Ankara, 2008.
- HARMANLI Z, **Evlilikte Yaşanan Uyum ve Çatışma ile Aile İşlevleri** ve 5-6 Yaş Grubu Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ Eđit. Bil. Enst. 2005.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
- YAVUZER Haluk, **Okul Çağı Çocuğu** (Birinci Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.
- YAVUZER Haluk, **Ana- Baba ve Çocuk** (Altıncı Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Eğitimi El Kitabı**(Onuncu Basım) Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YÖRÜKOĐLU Atalay, **Çocuk Ruh Sağlığı** (Dördüncü Basım) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1982.
- (tr.wikipedia.org/wiki/Aile)12-05-2010 saat 11-30
- www.aymavisi.org/.../ORTA%20YASLARDA%20TOPLUMSAL%20YASAM .ht...(13-07-2010 saat 23-30)
- www.msxlabs.org/forum/soru.../233732-aile-nedir.html (13-05-2010 Saat 12-10)